

Forum**Doçentlik sınavı düzenlemesi****Orhan DOĞAN¹****GİRİŞ**

Ülkemizde akademik ünvanların en önemlilerinden biri, kuşkusuz doçentlik ünvanıdır. Doçentlik bilimsel yetkinliğin bir göstergesidir. Bu ünvanla bir meslek dalında, bir kişinin bilimsel araştırma yapma, ders anlatma, tez danışmanlığı yapma, o alanda uygulama yapma ve yenilikler ortaya koyabilme gibi niteliklerin kazanıldığı; bir kişinin o dalda yetkinleştiği kabul edilir. Tıp alanında da doçentlik ünvanının anlamı kabaca budur. Doçentlik ünvanı ülkemizdeki üniversitelerde sürekli akademik kadro kapsamında değerlendirilir.

2547 sayılı Yükseköğretim Yasası'nda *doçent*, "doçentlik sınavını başarmış akademik ünvana sahip kişidir" biçiminde tanımlanmaktadır.¹ 01 Eylül 2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Doçentlik Sınav Yönetmeliği"ne kadar 11 Temmuz 1983 tarihli ve 18104 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Doçentlik Sınav Yönetmeliği" hükümleri geçerliydi. Bu yönetmelikteki önemli kuralları şunlardı:

1. 'Doçentlik sınavının düzenlenmesi..., ilgili esasların tespit edilmesi ve jürilerin seçimi' Üniversitelerarası Kurul'un görevleri arasındaydı.
2. Doçentlik sınavına girebilmek için yabancı dil sınavında yüz puan üzerinden en az yetmiş puan almak gerekiyordu.
3. Eserlerin incelenmesi aşamasında başarılı olan aday, en çok üç kez bilim sınavına girebiliyordu.
4. "Orijinal bilimsel araştırma ve yayınlar yapmış olmak" koşulu var, fakat bunlardan bir bölümünün yurt dışındaki dergilerde yayımlanmış olma koşulu yoktu.

Yeni yönetmelikle, doçentlik sınavına başvurma koşullarında, sınav jürisinin belirlenmesinde ve sınavın uygulanmasıyla ilgili konularda bazı değişiklikler yapılmıştır. Yönetmeliğin başvuru ile ilgili hükümleri 01 Ocak 2001 tarihinde, diğer hükümleri ise yönetmeliğin yayımlandığı tarihte (01 Eylül 2001) yürürlüğe girmiştir.

Tamamen bilimsel amaçlarla ve iyi niyetle hazırlanan bu yönetmelik akademik çevrelerde yeterince tartışılmamıştır. Bu anket çalışmasının amacı, yeni yönetmelikle getirilen hükümlerin psikiyatri alanında çalışan akademisyenlerce nasıl değerlendirildiğini belirlemek ve olası etkilerini öngörmeye çalışmaktır.

YÖNTEM VE GEREÇ

Bu çalışmanın amacına uygun olarak bir anket formu hazırlanmış ve otuz dört tıp fakültesi psikiyatri anabilim dalı başkanı ile on dokuz eğitim hastanesi psikiyatri kliniği şefine gönderilmiştir. Yanıt alınamayan anabilim dalı başkanı ya da klinik şefine anket formu ikinci kez ulaştırılmıştır.

Anket formu, ilgili birimde çalışanların görüşlerini belirlemek üzere on sorudan oluşmuştur. Soruların yanıtlanması için hem seçenekler sunulmuş, hem de görüş belirtilecek yer ayrılmıştır. Yanıtların toplanması için iki ay beklenmiştir. Yanıtların dökümü elde yapılmış ve sonuçlar yüzde olarak verilmiştir.

BULGULAR

Gönderilen elli üç formdan on beşine yanıt alınmıştır. Bunlardan on biri tıp fakültesi psikiyatri anabilim dalı başkanlarının, dördü eğitim hastaneleri psikiyatri kliniği şeflerinin yanıt formlarıydı.

¹ Prof.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, SİVAS
e-posta: odogan@cumhuriyet.edu.tr

Toplam yanıtlama oranı %28.3'tü; bu oran tıp fakülteleri için %32.35, eğitim hastaneleri için %21.05'ti. Tüm yanıtlama oranları böyle bir konudaki anket için beklenenden çok düşüktür.

Her soruya verilen yanıtlar ve oranları tek tek gözden geçirilecektir:

1. Yurt dışındaki (belirlenen) hakemli bir dergide en az üç yayın koşulu konusundaki görüşünüz nedir?

Bu soruya *uygun/olumlu* yanıt verenlerin sayısı 8, oranı %53.3; *uygun değil/olumsuz* yanıt verenlerin sayısı 7, oranı %46.7'dir. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %45.45 (5) ve %54.54, eğitim hastaneleri için %75 (3) ve %25'tir. Bu sonuç eğitim hastanelerinde çalışanların tıp fakültelerinde çalışanlara göre yurt dışındaki dergilerde yayın koşulu daha olumlu bulduklarını göstermektedir.

2. Yurt dışındaki yayın sayısı konusundaki görüşünüz nedir?

Bu soruya *uygun* yanıt verenlerin sayısı 6, oranı %40; *sayı çok* yanıt verenlerin sayısı 1, oranı %6.67; *sayı az* yanıt verenlerin sayısı 1, oranı %6.67; *sayı önemli değil* yanıt verenlerin sayısı 7, oranı %46.7'dir. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %36.4, %0, %0 ve %63.6; eğitim hastaneleri için %50, %25, %25 ve %0'dır. Bu yanıtlar birinci sorunun yanıtlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, sayının önemli olmadığı ve bir yurt dışı yayın bile olsa, yeterli görülebileceğini düşündürmektedir.

3. Yurt dışındaki dergilerin seçimi uygun mu?

Bu soruya *evet* yanıt verenlerin sayısı 6, oranı %40; *hayır* yanıt veren yok; *kısmen uygun* yanıt verenlerin sayısı 8, oranı %53.3; *fikrim yok* yanıt veren sayısı 1, oranı %6.67'dir. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %27.3, %0, %72.7 ve %0; eğitim hastaneleri için %75, %0, %0 ve %25'tir.

4. Yurt dışındaki dergilerde yayın koşulu yurt içindeki yayın sayısını nasıl etkiler?

Bu soruya *etkilemez* yanıt verenlerin sayısı 5, oranı %33.3; *azaltır* yanıt verenlerin sayısı 6, **Anadolu Psikiyatri Dergisi 2001; 2(4):243-246**

oranı %40; *artırır* yanıt verenlerin sayısı 3, oranı %20; *fikrim yok* yanıt veren sayısı 1, oranı %6.67'dir. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %36.4, %45.45, %9.09 ve %9.09; eğitim hastaneleri için %25, %25, %50 ve %0'dır.

5. Yurt dışındaki bir dergide yayımlanan bir yazı yurt içindeki bir dergide de yayımlanabilir mi?

Bu soruya *evet* yanıt verenlerin sayısı 9, oranı %60; *hayır* yanıt verenlerin sayısı 6, oranı %40'tır. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %54.54 ve %45.45, eğitim hastaneleri için %75 ve %25'tir. Burada dikkati çeken sonuç *evet yayımlanabilir* yanıtlarının yarından çok olmasıdır.

6. Doçentlik sınavı jüri üyelerinin seçimi doğru mudur?

Bu soruya *evet* yanıt verenlerin sayısı 5, oranı %33.3; *hayır* yanıt verenlerin sayısı 3, oranı %20; *kısmen* yanıt verenlerin sayısı 5, oranı %33.3; *fikrim yok* yanıt verenlerin sayısı 2, oranı %13.3'tür. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %18.18, %27.27, %36.36 ve %18.18; eğitim hastaneleri için %75, %0, %25 ve %0'dır.

7. Doçentlik sınavları adil olarak uygulanıyor mu?

Bu soruya *evet* yanıt veren sayısı 1, oranı %6.67; *hayır* yanıt verenlerin sayısı 5, oranı %33.3; *kısmen* yanıt verenlerin sayısı 7, oranı %46.67; *fikrim yok* yanıt verenlerin sayısı 2, oranı %13.33'tür. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %0, %27.27, %54.54 ve %18.18; eğitim hastaneleri için %25, %50, %25 ve %0'dır.

8. Doçentlik sınavına başvurabilmek için belli bir uzmanlık süresi gerekli midir?

Bu soruya *evet* yanıt verenlerin sayısı 15, oranı %100'dür. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar hem tıp fakülteleri için, hem de eğitim hastaneleri için %100'dür.

9. 8. soruya yanıtınız EVETse, bu süre en az ne kadar olmalıdır?

Bu soruya *en az 2 yıl* yanıtı veren sayısı 1, oranı %6.67; *en az 3 yıl* yanıtı verenlerin sayısı 2, oranı %13.33; *en az 4 yıl* yanıtı verenlerin sayısı 4, oranı %26.67; *en az 5 yıl* yanıtı verenlerin sayısı 7, oranı %46.67'dir. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %9.09, %18.18, %27.27 ve %45.45; eğitim hastaneleri için %0, %25, %25, ve %50'dir. Burada dikkati çeken nokta, yanıtların en az 4 ve 5 yıl seçeneğinde yoğunlaşmasıdır.

10. Doçentlik sınavına üniversite dışında çalışan uzmanlar da başvurabilmeli midir?

Bu soruya *evet* yanıtı verenlerin sayısı 9, oranı %60; *hayır* yanıtı verenlerin sayısı 5, oranı %33.33; *fikrim yok* yanıtı veren sayısı 1, oranı %6.67'dir. Yanıtlar tıp fakülteleri ve eğitim hastanelerine göre değerlendirildiğinde, oranlar tıp fakülteleri için sırasıyla %45.45, %45.45 ve %9.09; eğitim hastaneleri için %100, %0 ve %0'dır.

TARTIŞMA

Anket formuna verilen yanıt oranları, akademik yönden çok önemli olduğu her fırsatta belirtilen böyle bir konuda çok düşüktür. Anket formlarının ulaşmama olasılığı düşünülse bile, ikinci kez formların ulaştırılmış olması bu olasılığı çok zayıflatmaktadır. Yanıt oranlarının düşük olmasının bir nedeni, günlük çalışma temposu içinde yanıtlamaya fırsat bulunamaması olabilir. Bir başka olasılık ise, görüş belirtmenin bir yarar sağlamayacağı gibi bir düşünce olabilir. Bu son olasılık geçerliyse, bu tehlikeli bir durumdur. Başka olasılıkların olup olmadığını ya da bu olasılıklardan hangisinin geçerli olduğunu ancak gelecek eleştirilerden öğrenebileceğiz.

Anketin birinci ve ikinci maddesi birbiriyle ilişkilidir. Yurt dışındaki dergilerde yayın sayısı koşulunun uygun olduğu ve olmadığı yönündeki görüşlerin oranı birbirine yakındır. Yayın sayısının uygun olmadığını düşünenlerle, ikinci soruda sayının önemli olmadığını belirtenlerin oranı aynıdır. Bu iki sorunun yanıtları birlikte değerlendirildiğinde, yanıt verenlerin

yurt dışı yayın koşuluna karşı olmadığı, yayın sayısında farklı görüşler olduğu anlaşılmaktadır (Dr. Ercan Abay “yayın konusunda süreklilik olması gerektiğini” belirtmiştir). Yurt dışı yayın sayısının artması, ülkemizin yayın sıralamasını olumlu yönde etkileyecektir; bu koşulun konmasının amacı da budur. Burada önemli olan, üç yurt dışı yayının bir anda koşul olarak ortaya konması, aşamalı bir geçişin düzenlenmemiş olmasıdır.

Yurt dışındaki dergilerin seçiminin uygun olmadığı seçeneği hiç işaretlenmemiştir. En yüksek oran kısmen uygun seçeneğindedir ve tıp fakültelerinde bu seçenek ilk sırada gösterilmiştir. Psikiyatri alanındaki dergiler arasındaki seçimin çok önemli bir konu olmadığı söylenebilir. Ancak listede yer almayan dergilerde yayını olanlar bundan zarar göreceklerdir.

Yurt dışı yayın koşulunun yurt içindeki yayın sayısını azaltacağı görüşü birinci sırada yer alırken, artıracığı görüşü üçüncü sırada yer almıştır (Dr. Hüsnü Erkmen, “yurt dışında yayımlanmayan bazı yazıların yurt içinde yayımlanmasının sayıyı artıracığını” belirtmiştir). Yurt dışı yayın koşulunu yerine getirmek için, aday çalışmalarını doğal olarak yabancı dergilere gönderecektir. Adayın yurt içindeki dergilerde yayımlanmış çalışmaları zaten vardır. Bu nedenle yurt içindeki yayın sayısının azalması kaçınılmazdır. Bunu somut olarak özellikle bahar aylarından sonra yayımlanmak üzere dergilere gönderilen yazıların sayısındaki azalmada görüyoruz.

Yurt dışında yayımlanan bir çalışmanın yurt içinde de yayımlanabileceği görüşü, yayımlanamaz görüşünden daha yüksek orandadır (Dr. Hüsnü Erkmen, “dünyanın her yerinde yabancı dilde yayımlanan yazıların kendi dillerinde de yayımlandığını” belirtmiştir). Yurt dışındaki dergilerin bazıları Türkiye'ye hiç gelmediği gibi, okunmamaktadır da. Amaç çalışmanın geniş kitlelere ulaştırılması ve daha çok okunması ise, yurt içinde de yayımlanması doğaldır. Ülkemizde daha bir buçuk yıl önce buna şiddetle karşı çıkan bir dergi yayın yönetmeni bile, bugün “evet, yayımlarız” demektedir. Bu tutum ve davranış değişikliğinin nedeni, bir önceki soruyla ilgilidir; yurt içindeki dergilere gönderilen çalışma sayısı azalmaktadır.

Doçentlik sınav jürilerinin seçimi konusunda belirgin bir görüşün oluşmadığını görüyoruz. Ancak jüri seçiminin doğru olmadığı kanısında olanların oranının %20 olması olumlu olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık jüri seçimin doğru olduğunu belirtenlerin oranı %33.3'te kalmıştır. (Dr. Ercan Abay, "jüri seçiminde açıklık olmadığını" belirtmiştir.)

Doçentlik sınavının adil olarak uygulandığına inananların oranı %6.67'dir. Diğer oranlar ne olursa olsun, tek başına bu oran bile sınavın uygulanmasında önemli sorunlar ya da haksızlıklar olduğunu gösterir. (Dr. Aysen Özkan ve Dr. Ercan Abay "merkezi sınav yapılmasının gerektiğini"; Dr. Hüsnü Erkmene ise, "daha sıkı bir sınav yapılmasının gerektiğini" belirtmiştir.)

Sekizinci ve dokuzuncu soruların yanıtları, doçentlik sınavına başvurmak için belli bir sürenin gerekli olduğunu (%100), bu sürenin en az beş yıl olması gerektiğini savunanlar (%46.67) birinci sırada iken, en az dört yıl olması gerektiğini savunanlar (%26.67) ikinci sırada yer almıştır. Bir uzmanın yetkinleşmesi için bu süreler uygun olarak görülebilir. Bazı branşlarda süre konusunda yazılı olmayan bir anlaşma olduğunu ve tüm jüri üyelerinin buna uyduğunu biliyoruz.

Doçentlik sınavına üniversite dışında çalışan uzmanların da başvurmasını doğru bulanların oranı %60'tır. Bu oran tıp fakülteleri için %45.45 (iki yanıtta eğitim hastanesinde çalışıyor olmak koşulu belirtilmiştir), eğitim hastaneleri için %100'dür. Bilindiği kadarıyla, doçentlik ünvanı üniversite ünvanıdır ve üniversite dışında kullanılmamalıdır. Eğitim hastaneleri için üniversitedeki ünvanların karşılığı şef yardımcılığı ve şefliktir.

SONUÇ

Doçentlik sınavıyla ilgili bir düzenlemenin yapılması genel bir istektir. Ancak düzenleme salt yurt dışı yayın sayına indirgenmiş gibi algılanmaktadır. Adayın yurt içinde kendi alanı, eğitim ve hizmet konularında yaptıkları gözardı edilmektedir. Bu durum yakın gelecekte yurt dışı yayın yapma telaşından dolayı temel görevlerini yerine getiremeyen doçent adayları yaratacaktır. Dr. Hüray Fidaner, yeni düzenlemede "tamamen kantitatif özellikler üzerinde durulduğu, bir düzenleme yapılmasının iyi fakat fazla radikal olduğu kanısını" bildirmiştir.

Yeni Doçentlik Sınav Yönetmeliği'nin 4. maddesi başvuru sayısında, 13. maddesi sözlü sınava başvuru sayısında kısıtlamayı kaldırmıştır. Bu da, "herkesin eninde sonunda doçent olması" sonucunu doğuracaktır.

Üniversitelerarası Kurul'un 05.10.2001 gün, 117 toplantı ve 10 karar sayılı genel esasa göre, "Sağlık Bilimlerinde pratik sınav yapılacaktır. İstenildiği takdirde sanal modeller üzerinde tartışma yapılabilir". Bu karara göre, psikiyatri alanında adaya hasta verilip muayene ettirilmeyecektir. Gerek psikiyatri, gerekse bir başka branşta bu uygulama sınavı eksik bırakacaktır.

Tüm bunların yanı sıra, standardizasyona doğru gidilmesi, Doçentlik Sınav Komisyonu ve Temel Alan Danışma Komisyonu'nun kurulması, jüri üyelerinin raporlarının birbirinden habersiz ve önceden yazılması, adayın eserlerden başarısız olması halinde durumun önceden bildirilmesi olumlu yönlerdir.

Unutmayalım, en kötü kural bile, kuralsızlıktan iyidir.

KAYNAK

1. Hatiboğlu T: *Yükseköğretim Mevzuatı. Güncelleşmiş 5. baskı, Ankara, Selvi Yayınları, 2000.*